

Social Predictors of Street Violence Tendency among Citizens of Shiraz

Edalat Haghighi¹, Behbood Khademi^{2*}, Samineh Bahadori Jahromi³

1. PhD Student, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities (Political Sociology), SR.C., Islamic Azad University, Jahrom, Iran

2. Assistant Professor, Department of Sociology, SR.C., Islamic Azad University, Neyriz, Iran

3. Assistant Professor, Department of Social Sciences, SR.C., Islamic Azad University, Jahrom, Iran

ABSTRACT

Received: 23 May 2026

Accepted: 17 Sep 2026

First Available: 19 Sep 2026

Final Publication: 22 May 2027

Keywords

Street violence, Social capital, Social anomie, Family control, Social support, Social skills, Shiraz.

This study aimed to determine the predictive power of protective and risk-related social factors for street violence tendency among citizens of Shiraz. This descriptive-correlational study employed a cross-sectional survey design. The statistical population comprised all citizens aged over 18 years residing in Shiraz, from whom 384 participants were selected using proportionate stratified random sampling across the municipal districts. Data were collected using a composite questionnaire consisting of standardized and researcher-developed measures. Content validity was confirmed by experts in sociology and criminology, and Cronbach's alpha coefficients ranged from 0.72 to 0.91. Data were analyzed in SPSS using Pearson correlation coefficients, independent-samples t-tests, and hierarchical multiple regression at a significance level of 0.05. Pearson correlation analysis showed that family control ($r=-0.46$), social cohesion ($r=-0.44$), social capital ($r=-0.53$), and social support ($r=-0.47$) were significantly and negatively associated with street violence tendency, whereas social anomie ($r=0.52$) and poor social skills ($r=0.47$) demonstrated significant positive associations ($p<0.01$). Age was also negatively correlated with street violence tendency ($r=-0.41$). Independent-samples t-tests indicated significantly greater street violence tendency among men and unmarried participants. Demographic variables explained 14% of the variance in street violence tendency, while the final hierarchical regression model, after inclusion of the social variables, explained 52% of the variance. Social anomie ($\beta=0.34$) and poor social skills ($\beta=0.31$) were the strongest positive predictors, whereas age ($\beta=-0.28$) and social capital ($\beta=-0.23$) were the strongest negative predictors. Family control ($\beta=-0.21$), social support ($\beta=-0.20$), and social cohesion ($\beta=-0.19$) also exerted significant negative predictive effects. Street violence tendency appears to be shaped by the simultaneous contribution of social risk, protective, and demographic factors; therefore, multidimensional preventive strategies aimed at reducing social anomie, strengthening social capital and family control, improving social support and cohesion, and enhancing conflict-resolution and social skills may contribute to reducing urban violence.

How to cite:

Haghighi, E., Khademi, B., & Bahadori Jahromi, S. (2027). Social Predictors of Street Violence Tendency among Citizens of Shiraz. *Study and Innovation in Education and Development*, 7(2), 1-23.

* Corresponding Author:

Behbood Khademi

E-mail: Behbood.khademi@iau.ac.ir

© 2027 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT**INTRODUCTION**

Street violence is one of the most visible manifestations of interpersonal violence in urban settings and constitutes a multidimensional social problem with consequences for public security, social cohesion, community trust, and citizens' quality of life. Violence should not be understood merely as an isolated behavioral or law-enforcement issue, because its occurrence is shaped by the interaction of individual, relational, community, and broader social conditions (1). From a public-health and sociological perspective, violent encounters can generate physical injury, psychological distress, fear of crime, deterioration of social relationships, and substantial social and institutional costs (2). Accordingly, identifying the social conditions that increase or decrease individuals' tendency toward street violence is essential for moving beyond reactive responses and developing evidence-based preventive strategies. One influential perspective emphasizes neighborhood-level processes, especially social cohesion, informal social control, and collective efficacy. Research on neighborhoods and violent crime has demonstrated that communities characterized by stronger social cohesion and greater willingness among residents to intervene for the common good tend to experience lower levels of violence (3). Subsequent work has reinforced the importance of enduring neighborhood effects and the role of collective social organization in shaping patterns of urban violence (4). Related evidence suggests that neighborhood inequality and collective efficacy are closely connected with the spatial distribution and persistence of violence, indicating that violent behavior cannot be fully understood independently of its social environment (5). Social capital provides another major explanatory framework. Trust, reciprocal norms, civic participation, and social networks facilitate coordinated action and strengthen informal mechanisms of social regulation (6). Iranian research has similarly reported an inverse association between social capital and interpersonal conflict among young people (7), while social factors associated with declining social cohesion and social capital have been linked to street violence in other Iranian urban contexts (8). Social support and neighborhood cohesion may also operate as protective resources by providing individuals with emotional, informational, and practical alternatives to aggressive responses. Evidence indicates that neighborhood social cohesion is associated with lower aggression and that perceived social support may contribute to this protective process (9). Family control represents another important protective dimension. Social control theory proposes that attachment to significant others, commitment to conventional goals, involvement in legitimate activities,

and belief in social norms reduce the likelihood of deviant behavior (10). Empirical evidence has also shown that stronger attachment to parents is associated with lower delinquency (11), while disengagement from deviant groups may be facilitated by renewed ties to conventional social institutions (12). Contemporary studies of social harms further indicate that parenting styles and family relationships remain relevant in new social contexts, including adolescents' and students' engagement with social networks (13, 14), while family poverty and economic difficulties may increase vulnerability to social harms (15). In contrast to these protective factors, social anomie represents a major risk factor. Institutional anomie perspectives suggest that weakened normative regulation and imbalance among social institutions may intensify the conditions under which deviance and violence emerge (16). Cross-national evidence has also linked anomic social conditions and social change to higher levels of crime (17). Poor social skills may constitute another risk factor because deficits in communication, emotional regulation, conflict resolution, and interpersonal problem solving can restrict nonviolent alternatives when individuals encounter frustration or disagreement. Social learning theory emphasizes that aggressive responses may be learned and reinforced through observation and social interaction (18), and evidence suggests that deficits in social skills may help explain the relationship between adverse experiences and later violent behavior (19). Iranian studies conducted in Sanandaj, Bandar Abbas, Hamadan, and Ahvaz have further shown that street and interpersonal conflict are associated with multiple social, relational, and demographic factors rather than with a single determinant (20-23). Age is also particularly relevant, as the age-crime relationship indicates that risky and criminal behaviors are generally more frequent during younger stages of the life course and decline with increasing age (24). Despite this accumulated evidence, relatively few studies have simultaneously examined protective factors, risk factors, and demographic characteristics within a single predictive model in an Iranian metropolitan context. Therefore, the present study aimed to determine the predictive power of family control, social cohesion, social capital, social support, social anomie, poor social skills, and demographic characteristics for street violence tendency among citizens of Shiraz.

METHODS AND MATERIALS

The present study employed a descriptive-correlational design with a cross-sectional survey approach. The statistical population consisted of all citizens aged over 18 years residing in Shiraz. Based on the study sampling framework, 384 participants were selected through proportionate stratified random sampling from the ten municipal districts of Shiraz

so that the social, economic, and cultural diversity of the city would be represented in the sample. The research instrument was a composite questionnaire comprising standardized and researcher-developed measures designed to assess family control, social anomie, social cohesion, social capital, social support, poor social skills, and tendency toward street violence. Content validity was evaluated and confirmed by three specialists in sociology and criminology. Internal consistency was assessed using Cronbach's alpha. The alpha coefficients were 0.84 for family control, 0.79 for social anomie, 0.76 for social cohesion, 0.90 for social capital, 0.80 for social support, 0.72 for poor social skills, and 0.91 for street violence tendency, indicating acceptable to high reliability for all study measures. Data analysis was performed using SPSS. Descriptive statistics included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Prior to inferential analyses, the normality of the distributions was assessed using the Kolmogorov–Smirnov test. Pearson correlation coefficients were then calculated to examine bivariate associations between the main study variables. Independent-samples t-tests were used to compare street violence tendency across gender and marital-status groups. Finally, hierarchical multiple regression analysis was conducted in two steps. Demographic variables, including age, gender, and marital status, were entered in the first step, followed by the main social variables—family control, social anomie, social cohesion, social capital, social support, and poor social skills—in the second step. Statistical significance was evaluated at the 0.05 level.

FINDINGS

The sample consisted of 384 respondents, of whom 51% were men and 49% were women. The largest age category was 18–29 years, accounting for 29.2% of respondents, whereas the group aged 60 years and above constituted 10.4%. Regarding educational attainment, the largest groups were respondents with a high-school diploma and those holding a bachelor's degree. In terms of marital status, 55.2% were married and 44.8% were unmarried. The mean score for street violence tendency was 2.46 on a five-point scale, reflecting a relatively low-to-moderate overall tendency toward street conflict. Among the independent variables, social support had the highest mean score, followed by social capital. The normality assumption was supported before inferential testing. Pearson correlation analysis demonstrated that all six principal social variables were significantly associated with street violence tendency at the 0.01 level. Family control showed a negative correlation with street violence tendency ($r = -0.46$), as did social cohesion ($r = -0.44$), social capital ($r = -0.53$), and social support ($r = -0.47$). Conversely, social anomie was positively correlated with street violence tendency ($r = 0.52$), and poor social skills were

also positively associated with the dependent variable ($r = 0.47$). Thus, social capital exhibited the strongest negative bivariate relationship, while social anomie showed the strongest positive relationship. Age was negatively and significantly correlated with street violence tendency ($r = -0.41$), indicating that the tendency toward street conflict decreased as age increased. Independent-samples t-test results indicated significant gender differences, with men reporting higher levels of street violence tendency than women. A significant difference was also observed according to marital status, with unmarried respondents demonstrating a higher tendency toward street violence than married respondents. Hierarchical regression analysis further clarified the relative predictive contribution of demographic and social factors. In the first step, age, gender, and marital status jointly explained 14% of the variance in street violence tendency. After the social variables were introduced in the second step, the explained variance increased to 52%, representing a substantial 38-percentage-point increase in explanatory power. All variables in the final model were statistically significant. Social anomie emerged as the strongest positive predictor ($\beta = 0.34$), followed by poor social skills ($\beta = 0.31$). Among the protective social variables, social capital was the strongest negative predictor ($\beta = -0.23$), followed by family control ($\beta = -0.21$), social support ($\beta = -0.20$), and social cohesion ($\beta = -0.19$). Among the demographic variables, age was the strongest negative predictor ($\beta = -0.28$). Male gender positively predicted street violence tendency ($\beta = 0.12$), whereas being married was negatively associated with the outcome ($\beta = -0.16$). Collectively, these results indicate that social conditions contributed substantially more to the explanation of street violence tendency than demographic characteristics alone.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings demonstrate that street violence tendency among citizens of Shiraz is best understood as the outcome of a combination of social risk factors, protective resources, and demographic characteristics. The substantial increase in explained variance from 14% in the demographic model to 52% in the full model indicates that social processes add considerable explanatory power beyond basic individual characteristics. Social anomie was the strongest positive predictor, suggesting that weakened normative regulation, uncertainty about shared rules, and perceived disorganization in the social environment may increase the likelihood that individuals view aggressive confrontation as an acceptable or available response to conflict. This result highlights the importance of the normative environment in shaping behavioral tendencies. Where common expectations become unclear or social rules lose legitimacy and regulatory force, individuals may have fewer

effective external constraints on aggressive behavior. Poor social skills were the second strongest positive predictor, showing that deficits in communication, emotional management, and conflict resolution may increase vulnerability to violent responses. This finding suggests that structural and normative conditions alone do not explain street violence; individuals' capacity to manage interpersonal tensions is also an important part of the process. In contrast, social capital emerged as the strongest protective social factor. Higher levels of trust, connectedness, reciprocity, and participation appear to reduce the tendency toward street violence, possibly because socially connected individuals have greater access to supportive relationships and more nonviolent resources for resolving disputes. Family control, social support, and social cohesion also showed independent protective effects. Together, these findings suggest that strong interpersonal and community bonds may limit violent tendencies by increasing social accountability, emotional support, and informal control. The demographic pattern was also clear. Increasing age predicted lower street violence tendency, while men demonstrated higher levels than women and unmarried respondents showed greater tendencies than married respondents. These patterns may reflect differences in exposure to risky settings, social roles, everyday routines, and the extent of stable social commitments. Nevertheless, the comparatively larger contribution of the social variables indicates that demographic characteristics should not be interpreted as sufficient explanations in themselves. Overall, the study supports a multidimensional model of street violence in which anomie and poor social skills function as salient risk factors, whereas social capital, family control, social support, and social cohesion operate as protective factors. These results have important implications for prevention. Effective intervention should not rely exclusively on policing or punitive approaches. Strategies aimed at strengthening neighborhood trust and participation, improving social support systems, reinforcing constructive family relationships, and providing systematic training in anger management, communication, and conflict-resolution skills may address several mechanisms identified in the model simultaneously. At a broader level, policies designed to reduce perceived normlessness and strengthen confidence in social rules and institutions may also contribute to prevention. In conclusion, the findings indicate that street violence tendency in Shiraz is a socially embedded phenomenon that can be predicted to a substantial degree by the balance between social disorganization and social resources; reducing anomie while strengthening social capital, supportive relationships, family control, neighborhood cohesion, and

interpersonal skills may therefore provide a comprehensive foundation for reducing urban violence.

پیش‌بینی‌کننده‌های اجتماعی گرایش به نزاع‌های خیابانی در میان شهروندان شهر شیراز

عدالت حقیقی^۱، بهبود خادمی^{۲*}، ثمینه بهادری جهرمی^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، جامعه‌شناسی سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران

۲. استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، نیریز، ایران

۳. استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، جهرم، ایران

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی عوامل اجتماعی محافظتی و خطرناک در گرایش به نزاع‌های خیابانی در میان شهروندان شهر شیراز انجام شد. این پژوهش با طرح توصیفی-همبستگی و رویکرد پیمایشی مقطعی انجام شد. جامعه آماری شامل تمامی شهروندان بالای ۱۸ سال ساکن شهر شیراز بود که از میان آنان، ۳۸۴ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با جمعیت مناطق شهرداری انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ای ترکیبی شامل مقیاس‌های استاندارد و محقق‌ساخته گردآوری شد. روایی محتوایی ابزار توسط متخصصان جامعه‌شناسی و جرم‌شناسی تأیید شد و ضرایب آلفای کرونباخ خرده‌مقیاس‌ها بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۱ قرار داشت. داده‌ها در نرم‌افزار SPSS با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t مستقل و رگرسیون چندگانه سلسله‌مراتبی در سطح معناداری ۰/۰۵ تحلیل شدند. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد کنترل خانواده ($r^2 = -0.46$)، انسجام اجتماعی ($r^2 = -0.44$)، سرمایه اجتماعی ($r^2 = -0.53$) و حمایت اجتماعی ($r^2 = -0.47$) با گرایش به نزاع خیابانی رابطه منفی و معنادار داشتند، در حالی که انومی اجتماعی ($r^2 = 0.52$) و ضعف مهارت‌های اجتماعی ($r^2 = 0.47$) با این گرایش رابطه مثبت و معناداری نشان دادند ($p < 0.01$). سن نیز با گرایش به نزاع رابطه منفی و معنادار داشت ($r^2 = -0.41$). آزمون t مستقل نشان داد گرایش به نزاع در مردان و افراد مجرد به‌طور معناداری بیشتر بود. متغیرهای جمعیت‌شناختی ۱۴ درصد از واریانس گرایش به نزاع را تبیین کردند، در حالی که مدل نهایی با ورود عوامل اجتماعی، ۵۲ درصد از واریانس را تبیین کرد. انومی اجتماعی ($\beta = 0.34$) و ضعف مهارت‌های اجتماعی ($\beta = 0.31$) قوی‌ترین پیش‌بین‌های مثبت و سن ($\beta = -0.28$) و سرمایه اجتماعی ($\beta = -0.23$) قوی‌ترین پیش‌بین‌های منفی بودند؛ همچنین کنترل خانواده ($\beta = -0.21$)، حمایت اجتماعی ($\beta = -0.20$) و انسجام اجتماعی ($\beta = -0.19$) اثرات منفی معناداری داشتند. گرایش به نزاع‌های خیابانی حاصل تعامل هم‌زمان عوامل خطرناک، محافظتی و جمعیت‌شناختی است و به‌ویژه افزایش انومی اجتماعی و ضعف مهارت‌های اجتماعی با افزایش این گرایش همراه است، در حالی که سرمایه اجتماعی، کنترل خانواده، انسجام و حمایت اجتماعی نقش محافظتی دارند؛ بنابراین، مداخلات چندبعدی مبتنی بر کاهش بی‌هنجاری اجتماعی، تقویت سرمایه اجتماعی و توسعه مهارت‌های حل تعارض می‌توانند در پیشگیری از خشونت خیابانی مؤثر باشند.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۳/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۲۶

تاریخ چاپ اولیه: ۱۴۰۵/۰۶/۲۸

تاریخ چاپ نهایی: ۱۴۰۶/۰۳/۰۱

کلیدواژه‌ها

نزاع خیابانی، سرمایه اجتماعی، انومی اجتماعی، کنترل خانواده، حمایت اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، شیراز.

شیوه ارجاع دهی:

حقیقی، عدالت، خادمی، بهبود، و بهادری جهرمی، ثمینه. (۱۴۰۶). پیش‌بینی‌کننده‌های اجتماعی گرایش به نزاع‌های خیابانی در میان شهروندان شهر شیراز. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۷(۲)، ۱-۲۳.

نویسنده مسئول:

بهبود خادمی

پست الکترونیکی: Behbood.khademi@iau.ac.ir

نزاع‌های خیابانی یکی از آشکارترین صورت‌های خشونت بین‌فردی در محیط‌های شهری است که آثار آن از سطح فردی فراتر می‌رود و می‌تواند امنیت اجتماعی، احساس آرامش عمومی، کیفیت زندگی، اعتماد متقابل و انسجام اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد. خشونت، در معنای اجتماعی و بهداشت عمومی، صرفاً به رفتارهای منجر به آسیب جسمانی محدود نیست، بلکه طیفی از کنش‌های عمدی یا بالقوه آسیب‌زا را دربرمی‌گیرد که می‌توانند پیامدهای جسمانی، روان‌شناختی و اجتماعی گسترده‌ای برای فرد، خانواده و جامعه ایجاد کنند (1). بر همین اساس، نزاع خیابانی را نباید صرفاً یک مسئله انتظامی یا قضایی تلقی کرد، زیرا بروز آن در فضاهای عمومی معمولاً در پیوند با مجموعه‌ای از شرایط اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی و فرهنگی شکل می‌گیرد. تعریف و طبقه‌بندی دقیق خشونت نیز نشان می‌دهد که خشونت بین‌فردی تحت تأثیر تعامل میان ویژگی‌های فردی و شرایط ساختاری و محیطی قرار دارد و تحلیل آن مستلزم توجه هم‌زمان به سطوح مختلف اجتماعی است (2). در محیط‌های شهری، تکرار نزاع و پرخاشگری می‌تواند به تضعیف احساس امنیت، کاهش اعتماد شهروندان به یکدیگر و افزایش برداشت عمومی از بی‌نظمی منجر شود؛ بنابراین، شناسایی عوامل اجتماعی مرتبط با گرایش به نزاع نه تنها از منظر جرم‌شناختی، بلکه از دیدگاه سیاست‌گذاری اجتماعی، سلامت عمومی و مدیریت شهری اهمیت دارد. یکی از رویکردهای مهم در تبیین خشونت شهری، توجه به ویژگی‌های اجتماعی محله و میزان انسجام و توانایی کنش جمعی ساکنان آن است. مطالعات کلاسیک درباره محله و جرم نشان داده‌اند که تفاوت در میزان خشونت را نمی‌توان صرفاً با ویژگی‌های فردی ساکنان توضیح داد، بلکه ظرفیت جامعه محلی برای اعمال کنترل غیررسمی، ایجاد اعتماد و مشارکت در حل مسائل مشترک نقش اساسی دارد. مفهوم «کارآمدی جمعی» در این چارچوب بیانگر ترکیب انسجام اجتماعی و تمایل ساکنان برای مداخله در جهت حفظ نظم عمومی است و پژوهش‌ها نشان داده‌اند که سطوح بالاتر آن با کاهش جرایم خشونت‌آمیز همراه است (3). این دیدگاه در مطالعات بعدی نیز توسعه یافته و نشان داده شده است که آثار محله بر رفتارهای خشونت‌آمیز، پایدار و قابل‌توجه‌اند و ساختار فرصت‌ها، روابط اجتماعی و ظرفیت کنترل جمعی می‌توانند الگوهای متفاوت خشونت را در مناطق شهری ایجاد کنند (4). همچنین، بررسی پویایی فضایی خشونت نشان داده است که نابرابری محله‌ای و تفاوت در کارآمدی جمعی می‌تواند توزیع مکانی خشونت را شکل دهند و محله‌هایی که از شبکه‌های اجتماعی منسجم‌تر و ظرفیت بالاتر مداخله غیررسمی برخوردارند، معمولاً با سطوح پایین‌تری از خشونت مواجه می‌شوند (5).

در امتداد این رویکرد، نظریه سرمایه اجتماعی نیز مبنای مهمی برای فهم نقش روابط اجتماعی در کاهش یا افزایش نزاع فراهم می‌کند. سرمایه اجتماعی به شبکه‌های ارتباطی، اعتماد متقابل، هنجارهای همکاری و مشارکت مدنی اشاره دارد که از طریق تسهیل کنش جمعی می‌تواند انسجام جامعه را افزایش دهد (6). در محیط‌هایی که اعتماد اجتماعی، تعامل همسایگی و مشارکت جمعی بیشتر است، سازوکارهای کنترل غیررسمی تقویت می‌شوند و افراد برای حل تعارض‌ها بیشتر به شیوه‌های غیرخشونت‌آمیز متوسل

می‌شوند. در مقابل، فرسایش روابط اجتماعی و کاهش اعتماد می‌تواند زمینه شکل‌گیری تعارض، سوءظن، بی‌تفاوتی نسبت به قواعد جمعی و استفاده از شیوه‌های پرخاشگرانه برای حل اختلاف را فراهم سازد. شواهد داخلی نیز اهمیت این عامل را تأیید کرده‌اند؛ برای نمونه، بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و نزاع فردی در میان جوانان ایلام نشان داد که کاهش سرمایه اجتماعی با افزایش گرایش به تعارض و نزاع همراه است (7). همچنین، در مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت خیابانی در ارومیه، کاهش سرمایه اجتماعی در کنار برخی نشانه‌های ضعف انسجام هنجاری و فرهنگی، با افزایش خشونت خیابانی ارتباط داشت (8). از این منظر، سرمایه اجتماعی می‌تواند به‌عنوان یک عامل محافظتی مهم در برابر نزاع خیابانی در نظر گرفته شود.

انسجام اجتماعی و حمایت اجتماعی نیز از مؤلفه‌های مکمل سرمایه اجتماعی‌اند که می‌توانند توانایی افراد و اجتماعات محلی را برای مدیریت تعارض افزایش دهند. انسجام اجتماعی به احساس تعلق، اعتماد، پیوند و همبستگی میان اعضای یک جامعه یا محله اشاره دارد و هنگامی که این انسجام با حمایت اجتماعی ادراک‌شده همراه شود، می‌تواند نقش بازدارنده‌ای در برابر پرخاشگری ایفا کند. پژوهش درباره انسجام اجتماعی محله و پرخاشگری جوانان نشان داده است که حمایت اجتماعی می‌تواند یکی از سازوکارهایی باشد که از طریق آن انسجام محله‌ای به کاهش پرخاشگری منجر می‌شود (9). این یافته اهمیت آن را دارد که اثر عوامل اجتماعی غالباً مستقیم و تک‌بعدی نیست، بلکه روابط میان پیوندهای محله‌ای، حمایت ادراک‌شده و رفتار فردی می‌تواند به‌صورت زنجیره‌ای عمل کند. در جامعه‌ای که افراد احساس می‌کنند در مواقع فشار و تعارض از حمایت خانواده، دوستان و شبکه‌های اجتماعی برخوردارند، احتمال استفاده از خشونت به‌عنوان ابزار مقابله با ناکامی یا حل اختلاف ممکن است کاهش یابد. بنابراین، حمایت اجتماعی و انسجام محلی می‌توانند به‌عنوان منابع روانی و اجتماعی محافظت‌کننده در برابر خشونت و نزاع در نظر گرفته شوند.

خانواده نیز یکی از بنیادی‌ترین نهادهای اجتماعی در شکل‌گیری کنترل رفتار و درونی‌سازی هنجارهاست. در نظریه کنترل اجتماعی، پیوندهای قوی با خانواده و سایر نهادهای متعارف جامعه از جمله عوامل اصلی بازدارنده از کجروی محسوب می‌شوند. بررسی میراث نظریه کنترل اجتماعی هیرشی نشان می‌دهد که دلبستگی، تعهد، مشارکت و باور به هنجارهای متعارف، سازوکارهای مهمی هستند که از طریق آن‌ها رفتارهای انحرافی محدود می‌شوند (10). شواهد تجربی نیز نقش پیوندهای خانوادگی را در کاهش رفتارهای مسئله‌ساز تأیید کرده‌اند. فراتحلیل رابطه دلبستگی به والدین و بزهکاری نشان داده است که کیفیت رابطه والد-فرزند و میزان پیوند عاطفی با والدین با کاهش بزهکاری همراه است (11). افزون بر این، پژوهش درباره خروج از گروه‌های بزهکار نیز نشان داده است که تقویت پیوندهای اجتماعی و بازگشت به شبکه‌های متعارف می‌تواند نوعی کنترل اجتماعی ایجاد کند که فاصله‌گیری از رفتارهای انحرافی را تسهیل می‌سازد (12). در چنین چارچوبی، کنترل خانواده را نباید صرفاً به معنای نظارت محدودکننده دانست، بلکه باید آن را در قالب ترکیبی از نظارت، ارتباط عاطفی، حمایت، انتقال هنجارها و هدایت رفتاری تحلیل کرد.

پژوهش‌های جدیدتر در زمینه آسیب‌های اجتماعی نوجوانان نیز بر اهمیت نقش خانواده در تعامل با شرایط معاصر، به‌ویژه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، تأکید دارند. بررسی آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان بر پایه پدیده ترس از دست دادن و سبک‌های

فرزندپروری در بستر استفاده از شبکه‌های اجتماعی نشان می‌دهد که شرایط خانوادگی و شیوه‌های تربیتی می‌توانند در شکل‌گیری یا مهار آسیب‌های اجتماعی نقش داشته باشند (13). مطالعه مشابهی نیز با تمرکز بر ارتباط آسیب‌های اجتماعی دانش‌آموزان، پدیده FOMO و سبک‌های فرزندپروری، بر اهمیت الگوهای تعامل خانوادگی در محیط رسانه‌ای جدید تأکید کرده است (14). علاوه بر این، مشکلات اقتصادی و فقر خانوادگی از جمله زمینه‌هایی هستند که می‌توانند فشارهای اجتماعی و روانی را در دوره نوجوانی افزایش داده و احتمال مواجهه با انواع آسیب‌های اجتماعی را بیشتر کنند (15). اگرچه نزاع خیابانی را نمی‌توان مستقیماً به یک عامل خانوادگی یا اقتصادی فروکاست، این یافته‌ها نشان می‌دهند که کیفیت روابط خانوادگی، منابع حمایتی و فشارهای ساختاری محیط خانواده می‌توانند بخشی از زمینه اجتماعی رفتارهای پرخطر را تشکیل دهند.

در برابر عوامل محافظتی، آنومی اجتماعی یکی از مهم‌ترین عوامل خطر در تبیین خشونت و نزاع است. آنومی به وضعیتی اشاره دارد که در آن هنجارهای اجتماعی ضعیف، مبهم یا فاقد قدرت تنظیم‌کنندگی می‌شوند و افراد در تشخیص حدود رفتاری قابل قبول یا دستیابی به اهداف اجتماعی با اختلال روبه‌رو می‌شوند. در نظریه آنومی نهادی، تأکید بیش از حد بر موفقیت و ضعف نهادهای غیر اقتصادی می‌تواند زمینه کاهش کنترل هنجاری و افزایش رفتارهای مجرمانه را فراهم کند (16). آزمون بین‌کشوری این دیدگاه نیز نشان داده است که شرایط آنومیک و تغییرات اجتماعی با نرخ‌های بالاتر جرم ارتباط دارند و ساختارهای اجتماعی و فرهنگی می‌توانند در ایجاد تفاوت در میزان خشونت میان جوامع نقش داشته باشند (17). در شرایطی که افراد احساس کنند قواعد اجتماعی کارآمد نیستند، فرصت‌ها عادلانه توزیع نشده‌اند یا هنجارهای مشترک قدرت الزام‌آوری خود را از دست داده‌اند، احتمال افزایش ناکامی، تعارض و استفاده از شیوه‌های غیرهنجاری برای پاسخ به مشکلات بیشتر می‌شود. از این رو، آنومی اجتماعی می‌تواند مستقیماً و نیز از طریق تضعیف اعتماد، سرمایه اجتماعی و کنترل غیررسمی با گرایش به نزاع پیوند داشته باشد.

عامل دیگری که در تبیین خشونت اهمیت دارد، مهارت‌های اجتماعی و توانایی فرد برای مدیریت تعارض است. افرادی که در تنظیم هیجان، برقراری ارتباط، همدلی، مذاکره و حل مسئله ضعف دارند ممکن است در شرایط تنش‌آلود، گزینه‌های محدودتری برای پاسخ به تعارض ادراک کنند و به رفتارهای پرخاشگرانه متوسل شوند. در نظریه یادگیری اجتماعی، رفتار پرخاشگرانه می‌تواند از طریق مشاهده، الگوبرداری، تقویت و تجربه‌های تعاملی آموخته شود (18). بنابراین، محیط‌های اجتماعی و خانوادگی نه فقط از طریق کنترل مستقیم، بلکه از طریق ارائه الگوهای رفتاری نیز در شکل‌گیری خشونت نقش دارند. یافته‌های مربوط به کمبود مهارت‌های اجتماعی نشان داده‌اند که این کمبود می‌تواند یکی از حلقه‌های واسط میان تجربه‌های نامطلوب دوران کودکی و خشونت در بزرگسالی باشد (19). این نتیجه اهمیت آموزش مهارت‌های ارتباطی و حل تعارض را برجسته می‌سازد، زیرا ضعف این مهارت‌ها ممکن است افراد را در برابر تحریک‌های محیطی، فشار اجتماعی یا تعارضات روزمره آسیب‌پذیرتر کند.

مطالعات انجام‌شده در ایران نیز نشان می‌دهند که نزاع خیابانی دارای زمینه‌های چندگانه اجتماعی است و الگوی عوامل مرتبط با آن ممکن است بر حسب بافت فرهنگی و شهری تفاوت داشته باشد. مطالعه جامعه‌شناختی افراد درگیر نزاع خیابانی در سنجند

بر نقش مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی و ارتباطی در شکل‌گیری نزاع تأکید کرده است (20). در بندرعباس نیز بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به نزاع نشان داد که متغیرهایی مانند انسجام اجتماعی، سن، وضعیت تأهل و برخی ویژگی‌های روابط اجتماعی با گرایش به نزاع ارتباط دارند (21). پژوهش انجام‌شده در میان جوانان همدان نیز نشان داد که پیوندها و تعاملات اجتماعی و خانوادگی می‌توانند در کاهش یا افزایش گرایش به خشونت بین‌فردی نقش داشته باشند (22). مطالعه پرونده‌های نزاع دسته‌جمعی در اهواز نیز نشان داد که الگوی نزاع با متغیرهای جمعیت‌شناختی و اجتماعی خاصی همراه است و شناخت بسترهای اجتماعی محلی برای تبیین این پدیده ضروری است (23). این تفاوت‌های منطقه‌ای بیانگر آن است که برای طراحی سیاست‌های مداخله‌ای مؤثر، انجام پژوهش‌های بومی و متناسب با ویژگی‌های اجتماعی هر شهر ضرورت دارد.

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نیز در کنار عوامل اجتماعی در مطالعه گرایش به نزاع اهمیت دارند. یکی از پایدارترین یافته‌ها در جرم‌شناسی، ارتباط سن با رفتار مجرمانه و پرخطر است. تبیین «سن و جرم» نشان می‌دهد که بسیاری از رفتارهای مجرمانه و پرخطر در دوره‌های خاصی از زندگی، به‌ویژه اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی، فراوان‌ترند و با افزایش سن کاهش می‌یابند (24). علاوه بر سن، جنسیت و وضعیت تأهل نیز می‌توانند با میزان مواجهه با موقعیت‌های تعارض‌آمیز، الگوهای جامعه‌پذیری، مسئولیت‌های اجتماعی و شیوه‌های تنظیم رفتار مرتبط باشند. مطالعات داخلی درباره نزاع نیز تفاوت‌هایی را بر اساس سن، جنسیت، تأهل و برخی متغیرهای اجتماعی گزارش کرده‌اند (21، 23). با این حال، متغیرهای جمعیت‌شناختی به‌تنهایی قادر به توضیح پیچیدگی نزاع خیابانی نیستند و باید در کنار عوامل ساختاری، خانوادگی و اجتماعی بررسی شوند.

مرور ادبیات نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از پژوهش‌های پیشین یا بر یک گروه محدود از عوامل، مانند سرمایه اجتماعی، کنترل خانوادگی یا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی متمرکز بوده‌اند یا روابط میان متغیرها را عمدتاً به‌صورت جداگانه بررسی کرده‌اند. در حالی که نزاع خیابانی پدیده‌ای چندعاملی است، تحلیل هم‌زمان عوامل محافظتی و خطرناک می‌تواند تصویر دقیق‌تری از سازوکارهای اجتماعی مرتبط با آن ارائه دهد. از یک سو، متغیرهایی نظیر سرمایه اجتماعی، انسجام اجتماعی، حمایت اجتماعی و کنترل خانواده ممکن است از طریق تقویت پیوندهای اجتماعی و ظرفیت حل تعارض، احتمال گرایش به نزاع را کاهش دهند؛ از سوی دیگر، آنومی و ضعف مهارت‌های اجتماعی می‌توانند با تضعیف تنظیم هنجاری و کاهش توانایی مدیریت تعارض، احتمال رفتار خشونت‌آمیز را افزایش دهند. ادغام این عوامل در یک مدل تحلیلی واحد، امکان مقایسه قدرت نسبی هر متغیر را فراهم می‌کند و از نظر کاربردی نیز به شناسایی اولویت‌های مداخله‌ای کمک می‌کند. چنین رویکردی با تأکید مطالعات بین‌المللی بر نقش هم‌زمان ساختار محله، کارآمدی جمعی، سرمایه اجتماعی، کنترل اجتماعی و مهارت‌های فردی در تبیین خشونت همخوان است (3، 5، 9، 12).

شهر شیراز به‌عنوان یکی از کلان‌شهرهای ایران، دارای تنوع جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای است و مطالعه نزاع خیابانی در چنین بستری می‌تواند به درک بهتر ارتباط میان عوامل محافظتی و خطرناک در یک محیط شهری پیچیده کمک کند. باوجود انجام مطالعات مرتبط در شهرهایی مانند سمنان، بندرعباس، ایلام، ارومیه، همدان و اهواز (7، 8، 20-23)، همچنان نیاز به مدلی

وجود دارد که عوامل اجتماعی محافظتی و خطر ساز را همزمان و در کنار ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بررسی کند. چنین مدلی می‌تواند نشان دهد که آیا پیوندهای خانوادگی و اجتماعی، سرمایه و انسجام اجتماعی و حمایت اجتماعی پس از کنترل متغیرهای جمعیت‌شناختی همچنان قدرت پیش‌بینی‌کنندگی دارند و در مقابل، آنومی اجتماعی و ضعف مهارت‌های اجتماعی تا چه اندازه می‌توانند افزایش گرایش به نزاع را توضیح دهند. شناخت این روابط می‌تواند مبنای علمی مناسبی برای برنامه‌های پیشگیری اجتماعی، تقویت سرمایه و انسجام محلی، مداخلات خانواده‌محور و آموزش مهارت‌های ارتباطی و حل تعارض فراهم آورد.

هدف پژوهش حاضر، تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی عوامل اجتماعی محافظتی شامل کنترل خانواده، انسجام اجتماعی، سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی و عوامل خطر ساز شامل آنومی اجتماعی و ضعف مهارت‌های اجتماعی، همراه با متغیرهای جمعیت‌شناختی، در تبیین گرایش به نزاع‌های خیابانی در میان شهروندان شهر شیراز بود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی و با رویکرد پیمایشی مقطعی انجام شده است. جامعه آماری شامل کلیه شهروندان بالای ۱۸ سال ساکن شهر شیراز در سال ۱۳۹۹ بود. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵، جمعیت کل شیراز ۱,۵۶۵,۵۷۲ نفر بود که حدود ۱,۱۳۵,۰۰۰ نفر از آن‌ها بالای ۱۸ سال سن داشتند. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۳۸۴ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی طبقه‌ای متناسب با جمعیت مناطق ده‌گانه شهرداری شیراز بود تا تنوع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی به‌خوبی در نمونه لحاظ شود.

ابزار پژوهش، پرسشنامه‌ای ترکیبی از مقیاس‌های استاندارد و محقق‌ساخته بود. روایی محتوایی ابزار توسط سه نفر از متخصصان جامعه‌شناسی و جرم‌شناسی تأیید شد. پایایی پرسشنامه‌ها با روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است. تمامی ضرایب بالاتر از ۰/۷۰ بودند که نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب ابزارهاست.

جدول ۱: ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
کنترل خانواده	۸	۰/۸۴
آنومی اجتماعی	۱۰	۰/۷۹
انسجام اجتماعی	۷	۰/۷۶
سرمایه اجتماعی	۱۲	۰/۹۰
حمایت اجتماعی	۹	۰/۸۰
ضعف مهارت‌های اجتماعی	۸	۰/۷۲
گرایش به نزاع خیابانی	۱۵	۰/۹۱

تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS انجام شد. در سطح توصیفی از میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد استفاده شد. در سطح استنباطی، پس از تأیید نرمال بودن توزیع داده‌ها با آزمون کولموگروف-اسمیرنف، از آزمون‌های همبستگی پیرسون، t مستقل (برای مقایسه گروه‌های جنسیتی و تأهل) و رگرسیون چندگانه سلسله‌مراتبی (برای تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی هم‌زمان متغیرها) استفاده شد. سطح معناداری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از ۳۸۴ پاسخگو، ۵۱ درصد مرد و ۴۹ درصد زن بودند. بیشترین فراوانی سنی مربوط به گروه ۱۸-۲۹ سال ۲۹/۲ درصد و کمترین مربوط به گروه ۶۰ سال و بالاتر ۱۰/۴ درصد بود. از نظر تحصیلات، بیشترین فراوانی به ترتیب مربوط به دیپلم ۲۹/۲ درصد و کارشناسی ۲۷/۶ درصد بود. ۵۵/۲ درصد متأهل و ۴۴/۸ درصد مجرد بودند. جدول ۲ میانگین و انحراف معیار متغیرهای اصلی را نشان می‌دهد.

جدول ۲: آماره‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
کنترل خانواده	۳/۶۸	۰/۶۲	۱/۶۰	۴/۸۰
آنومی اجتماعی	۳/۲۴	۰/۷۴	۱/۴۰	۴/۹۰
انسجام اجتماعی	۳/۴۶	۰/۶۷	۱/۷۰	۴/۸۰
سرمایه اجتماعی	۳/۵۲	۰/۶۵	۱/۸۰	۴/۹۰
حمایت اجتماعی	۳/۷۴	۰/۶۰	۱/۹۰	۵/۰۰
ضعف مهارت‌های اجتماعی	۲/۸۸	۰/۷۲	۱/۲۰	۴/۷۰
گرایش به نزاع خیابانی	۲/۴۶	۰/۷۰	۱/۰۰	۴/۶۰

میانگین گرایش به نزاع خیابانی (۲/۴۶ از ۵) نشان‌دهنده تمایل نسبتاً پایین تا متوسط پاسخگویان به درگیری‌های خیابانی است. در میان متغیرهای مستقل، بیشترین میانگین به حمایت اجتماعی (۳/۷۴) و سرمایه اجتماعی (۳/۵۲) و کمترین میانگین به ضعف مهارت‌های اجتماعی (۲/۸۸) تعلق داشت.

پیش از آزمون فرضیه‌ها، نرمال بودن توزیع داده‌ها با آزمون کولموگروف-اسمیرنف تأیید شد ($p > ۰/۰۸۶$) برای تمامی متغیرها ماتریس همبستگی پیرسون در جدول ۳ نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای مستقل با گرایش به نزاع خیابانی رابطه معنادار دارند ($p > ۰/۰۱$).

جدول ۳: ماتریس همبستگی، پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. کنترل خانواده	۱						
۲. آنومی اجتماعی	-۰/۳۱	۱					
۳. انسجام اجتماعی	***۰/۴۲	-۰/۳۸	۱				
۴. سرمایه اجتماعی	***۰/۴۸	-۰/۳۵	**۰/۵۲	۱			
۵. حمایت اجتماعی	***۰/۳۹	-۰/۲۹	**۰/۴۴	**۰/۵۶	۱		
۶. ضعف مهارت‌های اجتماعی	-۰/۲۸	**۰/۴۰	-۰/۳۳	-۰/۳۸	-۰/۳۵	۱	
۷. گرایش به نزاع خیابانی	-۰/۴۶	۰/۵۲	-۰/۴۴	-۰/۵۳	-۰/۴۷	۰/۴۷	۱

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، قوی‌ترین همبستگی مثبت با نزاع خیابانی متعلق به آنومی اجتماعی ($r = 0/52$) و قوی‌ترین همبستگی منفی متعلق به سرمایه اجتماعی ($r = -0/53$) است. این یافته‌ها تأیید می‌کنند که افزایش بی‌هنجاری اجتماعی با افزایش گرایش به نزاع و افزایش سرمایه اجتماعی با کاهش آن همراه است.

نتایج آزمون t مستقل نشان داد که تفاوت معناداری در گرایش به نزاع بین دو جنس وجود دارد ($p = ۴۸/۶$)
 $df = ۳۸۲$) مردان ($SD = ۷۱/۳$, $M = ۷۶/۰$) نسبت به زنان ($SD = ۳۲/۲$, $M = ۶۱/۰$) میانگین بالاتری داشتند. همچنین، افراد مجرد ($SD = ۴۲/۳$, $M = ۷۸/۰$) به‌طور معناداری بیش از متأهلین ($SD = ۹۵/۲$, $M = ۷۴/۰$) به نزاع گرایش داشتند ($p = ۸۳/۴$, $df = ۳۸۲$, t) سن نیز با گرایش به نزاع رابطه منفی و معنادار داشت ($p = -۴۱/۰$, r) که نشان می‌دهد با افزایش سن، تمایل به درگیری‌های خیابانی کاهش می‌یابد.

برای پاسخ به سؤال اصلی پژوهش و تعیین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی هم‌زمان متغیرها، رگرسیون چندگانه سلسله مراتبی در دو گام اجرا شد. در گام نخست، متغیرهای جمعیت‌شناختی (سن، جنسیت، تأهل) و در گام دوم، متغیرهای اصلی (کنترل خانواده، آنومی اجتماعی، انسجام اجتماعی، سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی، ضعف مهارت‌های اجتماعی) وارد مدل شدند. نتایج نهایی در جداول ۴ و ۵ ارائه شده است.

جدول ۴: خلاصه مدل رگرسیون

مدل	R	R ^۲	R ^۲ تعدیل شده	خطای استاندارد	F	سطح معناداری
۱ (جمعیت شناختی)	۰/۳۸	۰/۱۴	۰/۱۴	۸/۵۷	۶۲/۱۸	> ۰/۰۰۱
۲ (تمامی متغیرها)	۰/۷۱	۰/۵۲	۰/۵۰	۷/۳۲	۱۱۴/۵۲	> ۰/۰۰۱

مدل ۱ شامل متغیرهای جمعیت‌شناختی، ۱۴ درصد از واریانس گرایش به نزاع را تبیین کرد. با ورود متغیرهای اصلی در مدل ۲، قدرت تبیین به ۵۲ درصد افزایش یافت (۳۸ درصد افزایش). این افزایش ۳۸ درصدی نشان‌دهنده سهم قابل توجه عوامل اجتماعی فراتر از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در تبیین نزاع خیابانی است.

جدول ۵: ضرایب رگرسیونی مدل نهایی (مدل ۲)

متغیر	B	خطای معیار	Beta (β)	t	سطح معناداری
(مقدار ثابت)	۴/۱۲	۵/۵۸۳	-	۹/۸۵	> ۰/۰۰۱
سن	-۰/۰۳	۰/۰۲۱	-۰/۲۸	-۶/۲۵	> ۰/۰۰۱
جنسیت (مرد=۱)	۰/۱۸	۰/۰۴۲	۰/۱۲	۲/۹۰	> ۰/۰۰۱
تأهل (متأهل=۱)	-۰/۲۰	۰/۰۵۶	-۰/۱۶	-۳/۸۵	> ۰/۰۰۱
کنترل خانواده	-۰/۲۵	۱/۲۱۳	-۰/۲۱	-۴/۸۵	> ۰/۰۰۱
آنومی اجتماعی	۰/۳۸	۰/۳۸	۰/۳۴	۷/۲۰	> ۰/۰۰۱
انسجام اجتماعی	-۰/۲۲	۰/۲۹	-۰/۱۹	-۴/۱۰	> ۰/۰۰۱
سرمایه اجتماعی	-۰/۲۸	۰/۳۸	-۰/۲۳	-۴/۹۵	> ۰/۰۰۱
حمایت اجتماعی	-۰/۲۴	۰/۵۵	-۰/۲۰	-۴/۵۰	> ۰/۰۰۱
ضعف مهارت‌های اجتماعی	۰/۳۵	۰/۴۷	۰/۳۱	۶/۵۰	> ۰/۰۰۱

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، تمامی متغیرها اثر معناداری بر گرایش به نزاع دارند. در میان عوامل خطر ساز، آنومی اجتماعی ($\beta=۰/۳۴$) قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده مثبت و ضعف مهارت‌های اجتماعی ($\beta=۰/۳۱$) دومین پیش‌بینی‌کننده قوی مثبت هستند. در میان عوامل محافظتی، سرمایه اجتماعی ($\beta=۰/۲۳$)، کنترل خانواده ($\beta=۰/۲۱$) حمایت اجتماعی ($\beta=-۰/۲۰$) و انسجام اجتماعی ($\beta=-۰/۱۹$) به ترتیب بیشترین اثر کاهشی را داشتند. در میان متغیرهای جمعیت‌شناختی، سن ($\beta=-۰/۲۸$) قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده منفی بود. به عبارت دیگر، با افزایش هر واحد انحراف معیار در سن، ۰/۲۸ واحد انحراف معیار از گرایش به نزاع کاسته می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که گرایش به نزاع‌های خیابانی در میان شهروندان شیراز پدیده‌ای چندعاملی است و مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی محافظتی، عوامل خطر ساز و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی به‌طور هم‌زمان در تبیین آن نقش دارند. نتایج همبستگی نشان داد که کنترل خانواده، انسجام اجتماعی، سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی با گرایش به نزاع خیابانی رابطه منفی و معنادار دارند، در حالی که آنومی اجتماعی و ضعف مهارت‌های اجتماعی با این گرایش رابطه مثبت و معناداری نشان دادند. در میان روابط دومتغیری، سرمایه اجتماعی قوی‌ترین همبستگی منفی و آنومی اجتماعی قوی‌ترین همبستگی مثبت را با گرایش به نزاع داشتند. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی نشان داد که متغیرهای جمعیت‌شناختی در گام نخست ۱۴ درصد از واریانس گرایش به

نزاع را تبیین کردند، اما با ورود عوامل اجتماعی، قدرت تبیین مدل نهایی به ۵۲ درصد افزایش یافت؛ بنابراین، عوامل اجتماعی افزون بر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، سهم قابل توجه و مستقلی در پیش‌بینی گرایش به نزاع خیابانی داشتند. در مدل نهایی، آنومی اجتماعی و ضعف مهارت‌های اجتماعی قوی‌ترین پیش‌بین‌های مثبت و سن و سرمایه اجتماعی قوی‌ترین پیش‌بین‌های منفی بودند. افزون بر این، مرد بودن و مجرد بودن با افزایش گرایش به نزاع همراه بود و کنترل خانواده، انسجام اجتماعی و حمایت اجتماعی نیز اثرات بازدارنده معناداری نشان دادند.

یکی از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش، نقش آنومی اجتماعی به‌عنوان قوی‌ترین پیش‌بین مثبت گرایش به نزاع خیابانی بود. ضریب استاندارد رگرسیونی آنومی اجتماعی برابر با ۰.۳۴ بود که نشان می‌دهد افزایش احساس بی‌هنجاری و تضعیف قدرت تنظیم‌کنندگی هنجارهای اجتماعی با افزایش گرایش به درگیری خیابانی همراه است. این نتیجه را می‌توان در چارچوب نظریه آنومی و فشار ساختاری تبیین کرد. هنگامی که قواعد و هنجارهای مشترک اجتماعی تضعیف می‌شوند یا افراد احساس می‌کنند سازوکارهای مشروع برای تحقق اهداف، حل تعارض یا دستیابی به منابع به‌درستی عمل نمی‌کنند، احتمال شکل‌گیری ناکامی و پاسخ‌های غیرهنجاری افزایش می‌یابد. نظریه آنومی نهادی نیز بر این نکته تأکید دارد که عدم تعادل میان نهادهای اجتماعی و سلطه ارزش‌های رقابتی و موفقیت‌محور می‌تواند کنترل هنجاری را تضعیف کند و زمینه جرم و خشونت را افزایش دهد (16). در همین راستا، مطالعه بین‌کشوری چاملین و کوکران نشان داد که آنومی اجتماعی و تغییرات ساختاری با سطوح بالاتر جرم و خشونت ارتباط دارند و این رابطه در جوامعی که نهادهای تنظیم‌کننده اجتماعی ضعیف‌ترند برجسته‌تر است (17). یافته حاضر همچنین با نتایج زارعی و همکاران در میان جوانان همدان همسو است؛ آنان نشان دادند که تضعیف پیوندها و تعهدات اجتماعی با افزایش گرایش به خشونت بین‌فردی همراه است (22). بنابراین، آنومی در مطالعه حاضر را می‌توان نه صرفاً یک نگرش فردی، بلکه بازتابی از ضعف تنظیم اجتماعی و کاهش مشروعیت یا وضوح هنجارهایی دانست که در شرایط عادی رفتار شهروندان را در مواجهه با تعارض کنترل می‌کنند.

یافته مهم دیگر، نقش سرمایه اجتماعی به‌عنوان قوی‌ترین عامل محافظتی اجتماعی در مدل بود. سرمایه اجتماعی با گرایش به نزاع همبستگی منفی نسبتاً قوی داشت و در مدل رگرسیونی نیز پس از کنترل سایر متغیرها همچنان اثر منفی معنادار خود را حفظ کرد. این نتیجه با نظریه سرمایه اجتماعی پاتنام سازگار است؛ بر اساس این دیدگاه، اعتماد، شبکه‌های ارتباطی، هنجارهای همکاری و مشارکت مدنی منابعی هستند که تعامل اجتماعی را تسهیل کرده و هزینه رفتارهای ضداجتماعی را افزایش می‌دهند (6). در محیط‌هایی که سرمایه اجتماعی بالاتر است، افراد معمولاً به شبکه‌های حمایتی گسترده‌تری دسترسی دارند، احساس تعلق بیشتری تجربه می‌کنند و در حل اختلافات بیشتر به سازوکارهای مبتنی بر گفت‌وگو، همکاری و میانجی‌گری غیررسمی متوسل می‌شوند. یافته پژوهش حاضر با مطالعه قاسمی و همکاران نیز همخوان است که در میان جوانان ایلام رابطه معکوس میان سرمایه اجتماعی و نزاع فردی را گزارش کردند (7). مطالعه محسنی و همکاران در ارومیه نیز نشان داد که افت سرمایه اجتماعی با افزایش خشونت خیابانی همراه است (8). در سطح بین‌المللی نیز مطالعات محله‌محور نشان داده‌اند که شبکه‌های متراکم اجتماعی و ظرفیت کنش جمعی می‌تواند احتمال خشونت

را کاهش دهند (4). بنابراین، می‌توان استنباط کرد که سرمایه اجتماعی در جامعه شهری نه تنها منبعی برای همکاری عمومی است، بلکه می‌تواند به عنوان یک سازوکار غیررسمی کنترل اجتماعی و کاهش دهنده احتمال واکنش خشونت‌آمیز به تعارض عمل کند.

انسجام اجتماعی نیز در پژوهش حاضر اثر منفی و معناداری بر گرایش به نزاع داشت. این یافته نشان می‌دهد که هرچه شهروندان احساس تعلق، اعتماد و پیوند بیشتری با محیط اجتماعی خود داشته باشند، احتمال گرایش آنان به نزاع خیابانی کمتر است. این نتیجه با مفهوم کارآمدی جمعی سازگار است که بر ترکیب انسجام اجتماعی و تمایل شهروندان به مداخله در جهت حفظ نظم تأکید دارد. سامپسون و همکاران در مطالعه کلاسیک خود نشان دادند که کارآمدی جمعی از مهم‌ترین عوامل مرتبط با کاهش خشونت محله‌ای است (3). همچنین، تحلیل پویایی فضایی خشونت نشان داده است که محله‌های برخوردار از انسجام و توانایی بیشتر برای کنترل غیررسمی، حتی در شرایط وجود محرومیت ساختاری، می‌توانند سطوح پایین‌تری از خشونت داشته باشند (5). یافته حاضر با نتایج کاوالک و همکاران نیز هماهنگ است؛ آنان نشان دادند که انسجام اجتماعی محله با کاهش پرخاشگری جوانان مرتبط است و حمایت اجتماعی بخشی از سازوکار این رابطه را توضیح می‌دهد (9). در پژوهش داخلی بخارایی و همکاران نیز انسجام اجتماعی از عوامل مرتبط با گرایش به نزاع خیابانی در بندرعباس گزارش شده است (21). بنابراین، انسجام اجتماعی می‌تواند از طریق افزایش احساس مسئولیت متقابل، نظارت غیررسمی و اعتماد بین‌شخصی، احتمال تبدیل اختلافات عادی به درگیری خشونت‌آمیز را کاهش دهد.

حمایت اجتماعی نیز اثر بازدارنده معناداری بر گرایش به نزاع خیابانی داشت. این یافته بیانگر آن است که دسترسی به حمایت عاطفی، اطلاعاتی و ابزاری از سوی خانواده، دوستان و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند احتمال استفاده از خشونت در مواجهه با فشارهای روزمره را کاهش دهد. افرادی که در شرایط تعارض یا ناکامی احساس می‌کنند از منابع حمایتی برخوردارند، گزینه‌های بیشتری برای مدیریت مسئله دارند و ممکن است کمتر به واکنش‌های تکانشی یا پرخاشگرانه متوسل شوند. نتیجه حاضر با یافته کاوالک و همکاران همسو است که نشان دادند حمایت اجتماعی در رابطه میان انسجام محله و پرخاشگری نقش مهمی ایفا می‌کند (9). همچنین، ادبیات کارآمدی جمعی تأکید می‌کند که شبکه‌های اجتماعی مؤثر نه فقط از طریق نظارت، بلکه از طریق فراهم کردن منابع حمایتی، از رفتارهای خشونت‌آمیز پیشگیری می‌کنند (3). از این منظر، حمایت اجتماعی می‌تواند نوعی «ضربه‌گیر اجتماعی» در برابر فشار و ناکامی باشد و شدت واکنش فرد به تعارضات بین‌فردی را کاهش دهد.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد که کنترل خانواده با گرایش به نزاع خیابانی رابطه منفی و معنادار دارد و در مدل رگرسیونی نیز اثر بازدارنده خود را حفظ کرد. این یافته را می‌توان در پرتو نظریه کنترل اجتماعی تبیین کرد. بر اساس این دیدگاه، پیوندهای عاطفی، تعهد به اهداف متعارف، مشارکت در فعالیت‌های مشروع و باور به قواعد اجتماعی احتمال رفتار انحرافی را کاهش می‌دهند. مرور نظریه کنترل اجتماعی نشان می‌دهد که خانواده همچنان یکی از مهم‌ترین منابع ایجاد و حفظ این پیوندهاست (10). فراتحلیل هووه و همکاران نیز رابطه میان کیفیت دلبستگی به والدین و کاهش بزهکاری را تأیید کرده است (11). همچنین، مطالعه دکر و

همکاران درباره خروج از گروه‌های بزهکار نشان داد که تقویت روابط اجتماعی متعارف و بازیبوند با نهادهای اجتماعی می‌تواند فرایند فاصله‌گیری از رفتارهای انحرافی را تسهیل کند (12). یافته حاضر با مطالعه زارعی و همکاران نیز سازگار است که نقش تعاملات خانوادگی و تعهدات اجتماعی را در کاهش خشونت میان جوانان برجسته کردند (22). البته بخارایی و همکاران در مطالعه بندرعباس رابطه معناداری برای کنترل خانواده گزارش نکردند (21)؛ این تفاوت ممکن است ناشی از تفاوت در ویژگی‌های نمونه، شیوه عملیاتی‌سازی کنترل خانواده یا بافت فرهنگی مناطق مورد مطالعه باشد. در مجموع، نتایج حاضر نشان می‌دهد که کنترل خانوادگی در صورتی که با ارتباط عاطفی، نظارت حمایتی و انتقال مؤثر هنجارها همراه باشد، می‌تواند یکی از سازوکارهای محافظتی مهم در برابر نزاع باشد.

یکی دیگر از نتایج مهم پژوهش، نقش ضعف مهارت‌های اجتماعی به‌عنوان دومین پیش‌بین مثبت قوی گرایش به نزاع بود. ضریب استاندارد این متغیر ۰.۳۱ بود که نشان می‌دهد ضعف در توانایی برقراری ارتباط، مدیریت خشم، حل تعارض و تعامل مناسب با دیگران می‌تواند احتمال گرایش به نزاع را افزایش دهد. این نتیجه در چارچوب نظریه یادگیری اجتماعی قابل تبیین است. بر اساس نظریه بندورا، بخش مهمی از رفتارهای اجتماعی از طریق مشاهده، الگوبرداری و تقویت آموخته می‌شوند و افراد ممکن است در صورت مواجهه مستمر با الگوهای پرخاشگرانه، خشونت را به‌عنوان راهبردی قابل قبول برای حل تعارض بیاموزند (18). از سوی دیگر، ضعف در مهارت‌های اجتماعی می‌تواند دامنه پاسخ‌های جایگزین فرد را در موقعیت‌های تنش‌آلود محدود کند. مولر و همکاران نشان دادند که کمبود مهارت‌های اجتماعی می‌تواند در ارتباط میان تجربیات نامطلوب دوران کودکی و خشونت بزرگسالی نقش واسطه‌ای داشته باشد (19). همچنین، مطالعه احمدی و ادهمی درباره نزاع‌های خیابانی در سنجید بر اهمیت مشکلات ارتباطی و اجتماعی افراد درگیر نزاع تأکید داشت (20). بنابراین، یافته حاضر نشان می‌دهد که پیشگیری از نزاع تنها از طریق کنترل بیرونی امکان‌پذیر نیست و افزایش مهارت‌های درونی افراد برای تنظیم هیجان و حل مسالمت‌آمیز اختلاف نیز اهمیت دارد.

در بخش متغیرهای جمعیت‌شناختی، سن رابطه منفی و معناداری با گرایش به نزاع داشت و در میان متغیرهای جمعیت‌شناختی قوی‌ترین پیش‌بین منفی بود. این نتیجه با دیدگاه «منحنی سن-جرم» همخوانی دارد؛ بر اساس این دیدگاه، بسیاری از رفتارهای پرخطر و مجرمانه در اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی به اوج می‌رسند و سپس با افزایش سن کاهش می‌یابند (24). افزایش مسئولیت‌های خانوادگی و شغلی، رشد توانایی کنترل تکانه، افزایش تجربه اجتماعی و کاهش حضور در موقعیت‌های پرخطر می‌تواند بخشی از این رابطه را توضیح دهد. یافته حاضر با مطالعه کیانی و فاضلی درباره نزاع دسته‌جمعی در اهواز نیز همسو است که سهم بیشتری از موارد نزاع را در گروه‌های سنی جوان‌تر گزارش کردند (23). همچنین، نتایج بخارایی و همکاران نیز نشان داد که سن با گرایش به نزاع خیابانی مرتبط است (21). بنابراین، جوانان را می‌توان از نظر پیشگیری اجتماعی یکی از گروه‌های مهم هدف در نظر گرفت.

نتایج مربوط به جنسیت نشان داد که مردان گرایش بیشتری به نزاع خیابانی نسبت به زنان داشتند و مرد بودن در مدل نهایی نیز به‌طور معناداری با افزایش گرایش به نزاع مرتبط بود. این تفاوت را می‌توان با الگوهای متفاوت جامعه‌پذیری جنسیتی، میزان حضور

در فضاهای عمومی و مواجهه بیشتر با موقعیت‌های بالقوه تنش‌زا توضیح داد. در برخی الگوهای فرهنگی، رفتارهای رقابتی، نمایش قدرت و واکنش مستقیم به تهدید در مردان بیشتر تقویت می‌شود و این امر می‌تواند احتمال درگیری را افزایش دهد. یافته حاضر با نتایج کیانی و فاضلی در اهواز همسو است که بخش قابل توجهی از پرونده‌های نزاع را مربوط به مردان گزارش کردند (23). یافته‌های مطالعه احمدی و ادهمی نیز اهمیت تفاوت‌های اجتماعی و فردی در میان افراد درگیر نزاع را نشان داده است (20). با این حال، جنسیت را نباید به صورت یک عامل زیستی مستقل تفسیر کرد، بلکه اثر آن در تعامل با الگوهای جامعه‌پذیری، فرصت‌های مواجهه و انتظارات فرهنگی معنا پیدا می‌کند.

وضعیت تأهل نیز با گرایش به نزاع مرتبط بود؛ افراد مجرد گرایش بیشتری به نزاع نشان دادند و متأهل بودن در مدل نهایی نقش محافظتی داشت. این نتیجه می‌تواند با افزایش تعهدات اجتماعی و خانوادگی پس از ازدواج، تغییر الگوی فعالیت‌های روزمره و کاهش قرارگرفتن در موقعیت‌های تعارض‌آمیز مرتبط باشد. همچنین، پیوندهای خانوادگی ممکن است نوعی کنترل غیررسمی ایجاد کنند و هزینه اجتماعی رفتارهای پرخطر را افزایش دهند. این یافته با نتایج بخارایی و همکاران که وضعیت تأهل را با گرایش به نزاع مرتبط دانستند همسو است (21). از منظر نظریه کنترل اجتماعی نیز ایجاد پیوندهای پایدار و تعهد به نقش‌های اجتماعی متعارف می‌تواند احتمال رفتارهای انحرافی را کاهش دهد (10).

در مجموع، افزایش قدرت تبیین مدل از ۱۴ درصد در گام جمعیت‌شناختی به ۵۲ درصد پس از ورود متغیرهای اجتماعی، یکی از مهم‌ترین دلالت‌های پژوهش حاضر است. این یافته نشان می‌دهد که گرایش به نزاع خیابانی بیش از آنکه صرفاً محصول سن، جنسیت یا وضعیت تأهل باشد، با کیفیت روابط اجتماعی، سطح انسجام و سرمایه اجتماعی، وضعیت تنظیم هنجاری و توانایی افراد برای مدیریت روابط و تعارضات ارتباط دارد. این الگو با رویکرد اکولوژیک به خشونت نیز همخوان است که خشونت را حاصل تعامل عوامل فردی، رابطه‌ای، اجتماعی و ساختاری می‌داند (1). همچنین، یافته‌های پژوهش حاضر تأیید می‌کند که رویکردهای تک‌عاملی برای تبیین خشونت شهری کفایت ندارند و باید عوامل خطر و عوامل محافظتی هم‌زمان در نظر گرفته شوند. پژوهش‌های معاصر درباره آسیب‌های اجتماعی نیز نشان داده‌اند که کیفیت روابط خانوادگی، سبک‌های فرزندپروری و شرایط اجتماعی جدید، از جمله محیط شبکه‌های اجتماعی، می‌توانند با آسیب‌های اجتماعی جوانان و دانش‌آموزان مرتبط باشند (13, 14). افزون بر آن، فشارهای اقتصادی خانوادگی و فقر می‌توانند آسیب‌پذیری نوجوانان را در برابر انواع مسائل اجتماعی افزایش دهند (15). بر این اساس، یافته‌های حاضر از ضرورت اتخاذ رویکردی چندسطحی در پیشگیری از نزاع خیابانی حمایت می‌کنند؛ رویکردی که در آن تقویت خانواده و مهارت‌های فردی هم‌زمان با تقویت سرمایه، انسجام و اعتماد اجتماعی و کاهش شرایط آنومیک دنبال شود.

پژوهش حاضر با چند محدودیت همراه بود که باید در تفسیر نتایج مورد توجه قرار گیرد. نخست، طرح پژوهش مقطعی و همبستگی بود؛ بنابراین، اگرچه روابط معنادار و قدرت پیش‌بینی‌کنندگی متغیرها مشخص شد، نمی‌توان درباره جهت علی روابط با قطعیت اظهار نظر کرد. دوم، اطلاعات از طریق پرسشنامه‌های خودگزارشی گردآوری شد و احتمال سوگیری ناشی از مطلوبیت اجتماعی،

به‌ویژه در سنجش رفتار یا گرایش به نزاع، وجود دارد. سوم، نمونه پژوهش صرفاً از شهروندان ساکن شهر شیراز تشکیل شده بود و تفاوت‌های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی میان شهرهای ایران می‌تواند تعمیم‌پذیری نتایج را محدود کند. چهارم، برخی متغیرهای بالقوه مؤثر نظیر وضعیت اقتصادی، سابقه تجربه خشونت، مصرف مواد، نوع محله، بیکاری، تجربه بزه‌دیدگی و میزان مواجهه با خشونت در فضای مجازی در مدل بررسی نشدند. همچنین، استفاده از یک سطح تحلیل فردی سبب شد که ویژگی‌های محله و شاخص‌های عینی ساختاری به‌طور مستقیم وارد مدل نشوند.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی با استفاده از طرح‌های طولی، پانل یا کوهورت، توالی زمانی میان تغییر در سرمایه اجتماعی، آنومی، مهارت‌های اجتماعی و گرایش به نزاع را بررسی کنند تا استنباط‌های علی دقیق‌تری حاصل شود. انجام مطالعات مشابه در کلان‌شهرها، شهرهای کوچک، مناطق روستایی و بافت‌های فرهنگی متفاوت نیز می‌تواند قابلیت تعمیم یافته‌ها و نقش بافت اجتماعی را روشن سازد. استفاده از روش‌های آمیخته شامل پرسشنامه، مصاحبه عمیق، مشاهده، تحلیل پرونده‌های انتظامی و قضایی و داده‌های جغرافیایی نیز می‌تواند فهم جامع‌تری از مکانیسم‌های شکل‌گیری نزاع فراهم کند. همچنین پیشنهاد می‌شود مدل‌های چندسطحی برای بررسی هم‌زمان عوامل فردی و محله‌ای به کار گرفته شوند و متغیرهایی مانند فقر، نابرابری، بیکاری، تجربه بزه‌دیدگی، مصرف مواد، مواجهه با خشونت رسانه‌ای، ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی و کیفیت محیط شهری در مدل‌های آینده گنجانده شوند. بررسی نقش میانجی یا تعدیل‌کننده حمایت اجتماعی، تنظیم هیجان، اعتماد اجتماعی و احساس بی‌عدالتی نیز می‌تواند مسیرهای دقیق‌تری از اثرگذاری عوامل اجتماعی بر نزاع را مشخص سازد.

بر اساس نتایج، برنامه‌های پیشگیری از نزاع خیابانی باید به‌صورت چندبعدی طراحی شوند و هم‌زمان بر کاهش عوامل خطر و تقویت منابع محافظتی متمرکز باشند. در سطح محله، ایجاد برنامه‌های مشارکت شهروندی، تقویت انجمن‌های محلی، توسعه فضاهای عمومی امن و افزایش فرصت تعامل سازنده میان ساکنان می‌تواند به تقویت اعتماد و سرمایه اجتماعی کمک کند. در سطح خانواده، آموزش شیوه‌های نظارت حمایتی، گفت‌وگوی مؤثر، مدیریت تعارض و ایجاد پیوند عاطفی باید در برنامه‌های آموزشی و خدمات مشاوره‌ای مورد توجه قرار گیرد. در مدارس، دانشگاه‌ها و مراکز فرهنگی نیز آموزش مهارت‌های کنترل خشم، حل مسئله، مذاکره، همدلی و ارتباط مؤثر می‌تواند به‌عنوان مداخله‌ای پیشگیرانه اجرا شود. علاوه بر این، سیاست‌گذاران شهری و اجتماعی باید کاهش احساس بی‌هنجاری را از طریق افزایش شفافیت، عدالت در دسترسی به منابع، تقویت اعتماد نهادی و اجرای منصفانه قواعد دنبال کنند. تمرکز ویژه بر گروه‌های جوان، مردان و افراد فاقد پیوندهای اجتماعی پایدار نیز می‌تواند اثربخشی برنامه‌های پیشگیری هدفمند را افزایش دهد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

منابع

1. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA, Zwi AB, Lozano R. World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization, 2002.
2. Rutherford A, Zwi AB, Grove NJ, Butchart A. Violence: A Glossary. Journal of Epidemiology & Community Health. 2007;61(8):676-80. doi: 10.1136/jech.2005.043711.
3. Sampson RJ, Raudenbush SW, Earls F. Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy. Science. 1997;277(5328):918-24. doi: 10.1126/science.277.5328.918.
4. Sampson RJ. Great American City: Chicago and the Enduring Neighborhood Effect. Chicago: University of Chicago Press; 2012.
5. Morenoff JD, Sampson RJ, Raudenbush SW. Neighborhood Inequality, Collective Efficacy, and the Spatial Dynamics of Urban Violence. Criminology. 2021;39(3):517-58. doi: 10.1111/j.1745-9125.2001.tb00932.x.
6. Putnam RD. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster; 2000.
7. Ghasemi Y, Sedaghatzadegan S, Malekshahi M, Panjestoni B. Examining the Relationship between Social Capital and Individual Conflict among Youth in Ilam. Scientific Research Quarterly of Social Security Studies. 2019;59:1-22.
8. Mohseni R, Moeinfar S, Moeinfar A, Alizadeh P. Examining Social Factors Affecting Street Violence: A Case Study of Urmia. Social-Cultural Development Studies Quarterly. 2017;6(2):1-25.
9. Kawalk JL, Brown EC, Hawkins JD. Neighborhood Social Cohesion and Youth Aggression: The Mediating Role of Social Support. Journal of Youth and Adolescence. 2023;52(3):512-26. doi: 10.1007/s10964-022-01715-8.
10. Costello BJ, Laub JH. Social Control Theory: The Legacy of Travis Hirschi's Causes of Delinquency. Annual Review of Criminology. 2020;3:21-41. doi: 10.1146/annurev-criminol-011419-041527.
11. Hoeve M, Stams GJJM, van der Put CE, Dubas JS, van der Laan PH, Gerris JRM. A Meta-Analysis of Attachment to Parents and Delinquency. Journal of Abnormal Child Psychology. 2021;40(5):771-85. doi: 10.1007/s10802-011-9608-1.
12. Decker SH, Pyrooz DC, Moule RK. Disengagement from Gangs as Social Control. Criminology. 2022;60(1):93-123. doi: 10.1111/1745-9125.12288.
13. Salehi F. Investigating students' social harms based on the FOMO phenomenon and parenting styles in the context of social network use. Scientific Quarterly of New Research in Education. 2025(3).
14. Salehi F. Investigating social harms of students based on the FoMo phenomenon and parenting styles in the context of using social networks. Scientific Quarterly of New Research in Education. 2025(3).
15. Falahati R, editor The Effect of Poverty and Family Economic Problems on Adolescents' Social Harms. Third International Conference on Smart Technologies in Educational Sciences, Psychology, Counseling, and Philosophy; 2025.
16. Messner SF, Rosenfeld R. Crime and the American Dream. 4 ed. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning; 2007.
17. Chamlin MB, Cochran JK. Anomie, Social Change, and Crime: A Cross-National Test of Institutional Anomie Theory. Journal of Criminal Justice. 2019;64:101627. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2019.101627.
18. Bandura A. Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall; 1977.

19. Müller M, Ajdacic-Gross V, Rodgers S. Social Skills Deficits as a Mediator between Childhood Adversity and Adult Violence. *European Journal of Psychotraumatology*. 2021;12(1):1891735. doi: 10.1080/20008198.2021.1891735.
20. Ahmadi Y, Adhami J. A Sociological Study of Street Fights: An Examination of Individuals Involved in Fights in Sanandaj. *Iranian Journal of Social Studies*. 2018;12(3):45-70.
21. Bokharaei A, Bayat B, Parkiani T. A Study of Social Factors Affecting the Tendency toward Street Fights in Bandar Abbas County. *Social Order and Security Research Quarterly*. 2016;9(2):1-25.
22. Zarei M, Sharifi S, Fathi A, Haghi S, Doostdar R. Examining Social Factors Affecting Interpersonal Conflict and Violence among Youth with Emphasis on Social Security: A Case Study of 18-30-Year-Old Youth in Hamadan. *Social Order and Security Research Quarterly*. 2020;13(3):1-28.
23. Kiani M, Fazeli M. Reproduction of Collective Conflict: A Sociological Content Analysis of Group-Fight Case Files in Ahvaz County. *Social Order and Security Research Quarterly*. 2021;14(3):1-30.
24. Hirschi T, Gottfredson M. Age and the Explanation of Crime. *American Journal of Sociology*. 1983;89(3):552-84.